



Mieli myllertää -seminaari 4.12.2008

Mikä mielenterveyteen vaikuttaa?

Voiko kehitysvammaisten henkilöiden mielenterveyttä tukea arjessa?

Tämä on kooste Kehitysvammaisten Tukiliiton Mieli myllertää -projektin loppuseminaarista, joka pidettiin Tampereella 4.12.2008. Seminaari toi osallistujien nähtäväksi ja kuultavaksi paitsi projektin elinkaaren ja vaikutukset, myös mielenkiintoisia puheenvuoroja mielenterveydestä ja sen tilasta Suomessa. Seminaarin yhteydessä oli mahdollista tutustua projektiin osallistuneiden tekemään Minun omakuva -valokuvanäyttelyyn.

Mieli myllertää on RAY:n rahoittama projekti, joka toteutetaan 2005 - 2008. Projektin tarkoituksena on tukea perheitä, joiden kehitysvammaisella perheenjäsenellä on mielenterveyteen liittyvää tuen tarvetta. Projektin keskeisinä yhteistyökumppaneina ovat Suomen Mielenterveysseura, Omaiset mielenterveystyön tukena -keskusliitto ja aluejärjestöt sekä mukana olevien viiden kokeilukunnan edustajat.

Toteutunut seminaariohjelma

8.30 Ilmoittautuminen ja aamukahvit

9.00 Avaussanat

Toiminnanjohtaja Susanna Lohiniemi
Kehitysvammaisten Tukiliitto ry

9.30 Julkilausuma kehitysvammaisten naisten oikeuksista

Mieli myllertää sanoin ja kuvin

Projektisuunnittelijat Virpi Hongisto ja Anne Repo

10.15 Tauko

10.30 Mieli myllertää -tutkimuksen esittelyä

Aila Kantojärvi ja Arto Haataja

Toiminnallisista menetelmistä, voimauttava valokuva

Piia Björkman

11.30 Lounastauko

12.30 Kertomuksia omaisen näkökulmasta

Mauno Mustapää

13.00 Omaiset ja mielenterveys

Toiminnanjohtaja Kristiina Aminoff

Omaiset mielenterveyden tukena ry

14.30 Suurella sydämellä -dokumenttielokuva

14.45 Osallistujien koottuja mielen kuvia – runoja

Virpi Hongisto ja Anne Repo

Loppukeskustelu ja kahvit

Seminaarin avaus (Susanna Lohiniemi)

Avauspuheenvuorossaan Kehitysvammaisten Tukiliiton toiminnanjohtaja Susanna Lohiniemi puhui mielenterveydestä tärkeänä, mutta haavoittuvana asiana. Hän viittasi aiemmin samalla viikolla vietettyyn vammaistenpäivään (3.12.), jonka teemana oli tänä vuonna juuri mielenterveys. Tukiliitto yhtyy Invalidiliiton kannanottoon, jonka mukaan mielen terveys ja mielenterveyspalvelut kuuluvat kaikille.

Susanna Lohiniemi nosti esiin sen, että mielenterveysongelmat ovat kaikille yhteisiä, myös kehitysvammaisella on oikeus näihin palveluihin. Hänen mukaansa kehitysvammaisen tulee usein kohdelluksi vammaisena, ei mielenterveysasiakkaana. Tärkeää on myös ja ennen kaikkea arki:

- Mielenterveyttä voidaan edistää parhaiten tukemalla ihmisiä arjessa. Tästä näkökulmasta nousevat tärkeiksi niin asuminen, työ, asenneilmapiiri, ystävyyssuhteet kuin osallisuus yhteiskunnassakin. Näiden ehdottomana edellytyksenä on mahdollisuus tulla ymmärretyksi ja kommunikoida.

Projektin esittely (Virpi Hongisto ja Anne Repo)

Meneillään oleva kehitysvammaisten viikko ja sen teema, Itsenäinen kehitysvammaisen nainen nousivat esiin Me itse ry:n julkilausumassa, jonka projektisuunnittelija Virpi Hongisto luki yleisölle ennen projektin varsinaista esittelyä. Julkilausuma loi kaikupohjaa esittelylle - olihan projektissa haluttu nostaa esiin ennen kaikkea kehitysvammaisen itsensä, perheen ja omaisten ääni ja äänet.

Projektisuunnittelijat Virpi Hongisto ja Anne Repo esittelivät projektin eri vaiheita ja vaikutuksia yleisölle ennalta jaetun esitysrungon pohjalta. Projektin osa-alueita on viisi: jokaisella osallistujapaikkakunnalla perheille järjestetyt kurssit, ammattilaisten yhteistyö, tukihenkilötoiminta, tutkimus ja koulutuskiertue.

Kurssit viidellä kokeilupajaikkakunnalla

Kursseilla, kuten koko projektissa, mielenterveys haluttiin nähdä voimavarana. Kyse ei siis ollut sairauden etsimisestä ja estämisestä, vaan mielenterveyden tukemisesta arjessa. Mielenterveyttä tukemaan nostettiin Mieli myllertää toiminnassa neljä erilaista osa-alueita: elämän ymmärrettävyys, elämänhallinta, elämän merkityksellisyyden hahmottaminen ja sosiaaliset verkostot. Näistä kolme ensin mainittua vaikuttavat mielenterveyteen ns. epäsuorasti. Näitä alueita voidaan tukea esim. selkeällä päiväjärjestyksellä, aidolla keskustelulla, tapahtumien ennakoinnilla, ilmaisutaitoa ja tunteiden tunnistamista ja hallintaa harjaannuttamalla sekä oman elämäntilanteen kartoittamisella. Se, millaiseksi nämä osa-alueet lopulta muodostuvat, on kuitenkin kiinni myös ihmisen omasta tulkinnasta: kuinka kuormittavana tai tukea antavana hän minkäkin asian itse kokee.

Suoraviivaisemmin mielenterveyteen vaikuttaa sosiaalisen verkoston antama tuki ja lähipiirin jaksaminen. Sosiaalista verkostoa mielenterveyden voimavarana tuettiin projektin toiminnassa paitsi uusien tukihenkilöiden kautta, myös mm. vertaistuellla, uudella harrastustoiminnalla,

tarjoamalla vanhemmille lepotaukoa ja tietoa perheen tilanteesta ja korostamalla ammattilaisverkoston keskinäistä, perhelähtöistä yhteistyötä.

Kahden vuoden aikana järjestettiin neljä kurssijaksoa, joiden teemoina olivat: oma elämäntarina, haaveet ja voimavarat; muutostavoitteet; tietoa mielenterveydestä ja jaksamisesta, omat kirjat omasta arjesta ja luontoliikunta; toiminnan arviointi ja omakuvat. Välineinä käytettiin mm. elämäntarinatyöskentelyä, multisensorista työtettä, draamaa, valokuvia, liikuntaa, voimauttavaa valokuvaa ja tavoitevalokuvaa¹.

Kurssien neljänneltä jaksolta syntyneet omakuvat oli suunniteltu vain kurssilaisten käyttöön, mutta ne päättyivät heidän halustaan myös valokuvanäyttelyksi nimeltä Minun omakuva – Oma minäkuva.

Kurssijaksojen välissä oli jokaiselle paikkakunnalle omat perhetapaamisensa. Kursseille osallistui kaikkiaan 22 perhettä ja kehitysvammahuollon työntekijöitä viideltä kokeilupaikkakunnalta. Tavoitteena oli löytää toimintamalleja mielenterveyden tukemiseen silloin, kun osallistujalla on kehitysvamman lisäksi mielenterveyden tukemisen tarvetta. Kursseilla keskiössä olivat toiminnallisuus ja osallistujien oma tai lähipiirin kokemus tuen tarpeesta.

Kurssipalaute

Tärkeimpänä kurseilta saatuna hyötynä kurssilaiset kokivat elämänhallinnan taitojen lisääntymisen. Tähän liittyi voimakkaasti kokemus siitä, että nyt oli enemmän keinoja saada esiin omia toiveitaan, ajatuksiaan ja halujaan. Myös arjen taitojen ja tavoitteellisuuden koettiin lisääntyneen kurssien myötä. Tärkeänä pidettiin sekä vertaisryhmässä olemista, että myönteistä vuorovaikutusta.

Perheenjäsenet ja työntekijät kokivat projektin alussa kerätyistä muutostoiveista eniten myönteistä kehitystä tapahtuneen kohdissa: ”tuki on sattumanvaraista ja kokonaisuudesta ei vastaa kukaan” ja ”vanhempi tai ohjaaja ei saa tietoa arjen tueksi”. Kehittämisen paikkoina nähtiin kurssien jälkeenkin sektorien yhteistyön kehittäminen, tukihenkilötoimintaan panostaminen ja omaishoidontuen ja kuljetuspalvelujen toimimattomuus.

Kurssitoiminta saa jatkoa Kela-rahoitteisesta mielenterveyskurssista vuosina 2009 - 2011. Nämä kurssit rakennetaan kehitysvammaisille aikuisille ja heidän perheilleen kehitetyn mallin pohjalta. Tulossa on kaksi sellaista jaksoa, joihin osallistuu myös perheenjäseniä ja lähityöntekijöitä.

Lisätietoa kurssitoiminnan työtavoista ja taustateoriasta löydät kurssiraportista: www.kvft.fi/mielimyllertaa

¹ Tavoitevalokuvalla tarkoitetaan valokuvaa, jossa henkilö onnistuu tavoitteessaan.

Ammattilaisten yhteistyö

Yhtenä projektin tavoitteena oli kehittää eri hallinnonalojen välistä yhteistyötä kehitysvammaisten mielenterveyden tukemiseksi. Kolmelle paikkakunnalle perustettiin ns. tukirinkejä. Rinkeihin koottiin eri alojen ihmisiä, jotka kohtaavat työssään kehitysvammaisia. Edustettuina olivat esim. kehitysvammahuolto, seurakunta, erityishuoltopiirit, mielenterveystyön yksiköt, palvelukoti, tukiyhdistys ja järjestöjä. Toiminta kesti vuoden ja sisälsi myös koulutusta. Tukirinkityöskentelystä valmistui Mirja Selvännön pro gradu -tutkimus vuonna 2008.

Projektin haasteena oli saada ammattilaisista kattava joukko innostumaan tukiringistä niin, että tapaamisille varattaisiin aikaa. Monissa työyhteisöissä valitettiin aika- ja resurssipulaa, mikä esti osallistumisen, ja projekti olisi halunnut tukirinkeihin osallistujia enemmänkin kuin niissä lopulta oli. Huomattiin myös, että tavoitteellinen työskentely ja poikkiteollinen yhteistyö oli yllättävän vaikeaa. Jarruna toimivat esim. ennakkoluulot siitä, voiko psykiatrian keinoin auttaa kehitysvammaista ihmistä.

Kun kehitysvammaisen ihminen on mielenterveystyön asiakas, tarvitaan asiantuntemusta ainakin kolmelta eri taholta: kehitysvammasta, lääketieteestä ja psykiatriasta sekä lähi-ihmisiltä. Usein lähi-ihmisen ihmistuntemuksen arvokkuutta ei huomata, tai osata käyttää asiantuntijuutena. Myös psykiatrian ja kehitysvammahuollon yhteistyössä on yhä ongelmia.

Mirja Selvännön tutkimuksen mukaan tukirinkiin osallistuminen ei varsinaisesti tuonut yhteistyöhön mitään uutta, mutta nyt siihen osataan kiinnittää paremmin huomiota. Osallistujille korostui oman työn merkitys osana laajempaa palvelutarjontaa samalla kun ymmärrys ja tieto palveluiden tarjoamisen kokonaiskuvasta kasvoi. Tätä tukivat myös tukiringissä tehdyt vierailut eri yksiköihin.

Kaiken kaikkiaan myönteiset kokemukset vahvistivat osallistujien halua edelleen kehittää yhteistyötä. Pielavedellä haluttiin jatkaa ringin toimintaa myös kokeilujakson päätyttyä. Salossa tukiringissä tehtiin kansalaisaloite kaupungille uuden asumisyksikön perustamiseksi ja Vammalassa julkistettiin raportti kehittämistarpeista sekä valmennettiin harrastustoiminnan ohjaajia kohtaamaan kehitysvammaisia osallistujia.

Tukihenkilötoiminta

Projektin puitteissa koulutettiin kolmella paikkakunnalla tukihenkilöitä yhteistyössä Suomen Mielenterveysseuran kanssa. Vapaaehtoisia tukihenkilöitä oli kullakin paikkakunnalla vaikea löytää riittävästi. Lisäksi monet koulutukseen osallistuneista hakeutuivat muuhun kuin kehitysvammaisille tarkoitettuun vapaaehtoistoimintaan.

Pielavedellä koulutettiin 12 tukihenkilöä, Salossa samoin 12 ja Vammalassa kahdeksan. Kaikilla paikkakunnilla tukihenkilötoiminta jäi ainakin jollakin tavalla elämään projektin jälkeenkin: Pielavedellä toimintaan saatiin noin kymmenen henkilön ryhmä, joka toimii aktiivisesti vastaavan tukihenkilön ohjauksessa. Salossa toiminnan organisointi siirtyi seurakunnalle ja Vammalassa järjestettiin Tukikaveri -kurssi ja Ihminen ihmiselle -koulutus.

Tukihenkilötoiminnan tuloksena syntyi Opas vapaaehtoistyön järjestämiseen. Oppaan näkökulmana ovat kehitysvammaisuuden erityispiirteet tukisuhteessa. Kunta, seurakunta ja järjestöt voivat yhteisvoimin järjestää tukihenkilötoimintaa. Mieli Myllertää -projekti esimerkiksi

palkkasi osa-aikaisen vastaavan tukihenkilön auttamaan toiminnan juurtumisessa. Projektin päätyttyä kunta tarjoutui maksamaan työntekijän palkan, jotta toiminnan jatko varmistettaisiin. Vastaavan tukihenkilön rooli on tärkeä, sillä työnohjaus, koollekutsuminen ja suunnitelmallisuus ovat toiminnalle selkärangan antavia tekijöitä. Tukihenkilöillä on myös hyvä olla tunne siitä, että he ovat arvokkaita ja heistä välitetään.

Tutkimuksen teemojen julkistaminen tanssiteatterin keinoin

Mieli myllertää projektin olennaisena osana oli tutkija, Ytl Aila Kantojärven tekemä, kerronnallisuudelle perustuva tutkimus. Projektissa mukana olevat henkilöt (12) ovat kaikki osallistuneet henkilökohtaiseen tutkijatapaamiseen kolme kertaa. Tapaamisissa tutkijan ja kertojan yhteisenä prosessina syntyy kertomus, jota eri tapaamisissa voi muuttaa tai syventää. Kerrontaan pohjautuvalla tutkimusmenetelmällä on haluttu saavuttaa myös ne henkilöt, jotka eivät ilmaise itseään kirjallisesti.

Tukimusaineisto teemoitettiin alustavasti toisen tapaamiskerran jälkeen. Teemojen pohjalta rakennettiin tanssiteatteriesitys MM:Saari, jonka ohjasi koreografi ja tanssin opettaja Marjo Hämäläinen. Näin tanssiteatteriesitys samalla esittelee tutkimuksen teemoja.

Noin tunnin kestävää tanssinäytelmää on esitetty Tampereella, Kuopiossa ja Nokialla. Tanssiteatteri tarjoaa mahdollisuuden tutkimusteemojen pohdintaan laajemmin kuin puhuttu ja kirjoitettu kieli. Esiin nousseista teemoista tanssijat valitsivat läheisimmät ja koskettavimmat. Tanssiteatteriesitys tarjosi ne uudelleen tulkittavaksi, keskusteltavaksi ja yhdessä koettavaksi.

Koulutuskiertue 2008

Kursseilta, tukiringeistä, tukihenkilökoulutuksista ja tutkimuksesta saatujen kokemusten perusteella projekti järjesti viimeisenä toimintavuotenaan koulutuskiertueen, joka oli suunnattu eri palvelusektoreiden työntekijöille, vapaaehtoisille ja perheenjäsenille. Näitä Hyvä arki ja mielenterveys -koulutuksia järjestettiin kahdeksalla paikkakunnalla ja sen tavoitteena oli edistää myös koulutuspaikkakunnan poikkihallinnollista yhteistyötä.

Kaksipäiväisen koulutuspaketin puolivälissä annettiin välitehtävä, jossa selvitettiin oman työyhteisön käytäntöjä silloin, kun tarvitaan tukea mielenterveyteen sekä sosiaalista verkostoa. Työskentelyn ja koulutuksen tuloksena syntyi Hyvä arki ja mielenterveys -julkaisu. Se toimii koulutus- ja työskentelyaineistona kaikille, jotka tarvitsevat arjessaan tietoa kehitysvammaisten ihmisten mielenterveyteen vaikuttavista asioista ja mielenterveyden tukemisesta.

Löydät julkaisun Mieli myllertää -projektin verkkosivuilta, osoitteesta:
www.kvtl.fi/mielimyllertaa

Tutkimuksen esittely (Aila Kantojärvi ja Arto Haataja)

Tässä koosteessa aiemmin, tanssiteatterin yhteydessä mainittu tutkimus ja sen esittely valaisivat myös sitä teoreettista taustaa, jonka pohjalle projekti rakentuu. Tutkija Aila Kantojärvi ja tutkimuksen osanottaja Arto Haataja esittelivät yleisölle tutkimusteoriaa, toteutusta ja tuloksia. Tutkimus oli tilaisuudessa myös vapaasti kommentoitavana.

Käsitteiden ongelma

Aila Kantojärvi purki aluksi käsitteiden ja terminologian ongelmaa. Hän painotti, ettei ole lainkaan samantekevää, miten puhutaan mielenterveydestä ja kehitysvammaisuudesta. Terminologia aiheuttaa myös paljon mielipahaa leimaamalla ihmisiä. Tutkimuksen tarkoitus oli paitsi saada tietoa mielenterveydestä ja kurssilaisien omista kokemuksista, myös havainnoida kerronnallisuutta tutkimusmenetelmänä. (Kts. otsikon *Tutkimuksen teemojen julkistaminen tanssiteatterin keinoin* alta.)

Kerronnallisuus välineenä

Kerronnan tukena käytettiin tunnekortteja ja muita kuvia, valokuvaamista ja valokuvia, piirtämistä sekä kuvakerrontaa. Mieli myllertää -projektin kurssit toimivat myös tutkimuksen tukena: niillä ihmiset tottuivat kertomaan elämästään ja saattoivat harjoitella erilaisia kerrontaa tukevia tekniikoita. Tutkimuslupaa kysyttäessä käytettiin myös vanhempia apuna, kun kerrottiin, mikä tutkimus on kyseessä.

Osallistujat ja tutkimuskäytännöt

Tutkimuksen 12 osallistujasta kahdeksan oli naisia ja neljä miehiä. He olivat syntyneet vuosina 1940 – 1980. Tutkijan ja osallistujien tapaamispaikkoina toimivat kirjastot, kansalaisopistot tai osallistujan koti. Tapaaminen alkoi aina kevyellä jutustelulla, minkä jälkeen siirryttiin tarkasti rajattuun tutkimustilanteeseen. Tutkimustilanteen kesto riippui osallistujasta.

Pienen otoksen vuoksi intimiteettisuoja pidettiin kiinni mahdollisimman tarkasti. Osallistujien nimet muutettiin kertomuksissa ja jokaisesta kerrotusta asiasta kysyttiin erikseen, missä ja kuinka laajasti kerrotun voi julkaista. Kertomusta muutettiin ja siitä oli mahdollista poistaa osia jokaisen kolmen tapaamiskerran aikana. Eri tapaamiskertojen kertomuksia dokumentoitaessa käytettiin eriväristä tekstiä, jotta tarinan eteneminen ja muuttuminen olisi helpompi hahmottaa. Tutkimustilanteessa korostettiin myös sitä, että kaikki eivät ehkä halua kertoa kaikista asioistaan ja jokaisen kertomuksen kohdalla mietittiin, mistä asioista kertoja voitaisiin tunnistaa ja pitäisikö noita asioita kertomuksessa muuttaa tai poistaa kokonaan.

Tutkimuksen ensimmäisistä tapaamiskerroista osallistujien ja tutkijan välillä nousivat esiin esimerkiksi teemat: raha, vahvuudet, tunnesanat, opinnot ja työ, harrastukset ja vapaa-aika, koti ja asuminen. Kaikki osallistujat eivät välttämättä puhuneet kaikista tutkimuksen teemoista, eikä heitä siihen myöskään kysymyksiin tutkijan puolelta ohjattu.

Tutkimuksen tuloksista

Tutkimuksessa käytetty kerronnallisuus oli aluksi osallistujille ja tutkijalle haastavaa. Myöhemmin tilanteisiin totuttiin ja usko menetelmään vahvistui, varsinkin kun tukena olivat kurssit. Tarinoissa nousi enemmän esiin arki ja tämän hetkinen elämä, kuin esimerkiksi lapsuuden kokemukset. Tutkimuksen tulosten mukaan mielenterveys onkin arjen kysymys, eikä sitä pitäisi määritellä ihmisten kautta, vaan määrittelemällä arkea sen mukaan tukeeko se mielenterveyttä vai ei.

Toiminnallisista menetelmistä (Piia Björkman)

Projektityöntekijä Piia Björkman kertoi tutkimuksen esittelyn yhteydessä eräästä kurssilla käytetystä toiminnallisesta menetelmästä, joka myös tuki tutkimuksen kerronnallista menetelmää.

Seminaaritalan aulassa näytteillä ollut Omakuva -valokuvanäyttely syntyi Niina Savolaisen Voimauttavan valokuvan teorian pohjalta siten, että kurssilaiset saivat ensin kotitehtäväkseen miettiä yhdessä lähipiirin kanssa millaisina he haluavat tulla nähdyksi. Pohdinnan ja suunnittelun keinoina käytettiin kuvia, värejä, runoja ja musiikkia. Suunnitelmat palautettiin projektityöntekijälle ennen seuraavaa kurssitapaamista.

Paperille suunniteltu ajatus konkretisoitui seuraavan tapaamisen aikana valokuvaan, jonka osallistuja itse valitsi suunnitelman pohjalta kuvatuista otoksista ja johon hän kirjoitti myös tekstin. Alkuperäinen ajatus ei sisältänyt kuvien näytteille asettamista, mutta kurssilaiset ehdottivat sitä valokuvien valmistuttua itse.

Vanhemman puheenvuoro

Vanhemman puheenvuoron seminaarissa käytti kansakoulunopettaja emeritus Mauno Mustapää. Hän korosti puheessaan erityisesti sitä, että kehitysvammaisen lapsen perhe tarvitsee alussa ammattilaisten apua, jotta he voivat hyväksyä asian. ja huomaavat, että kehitysvammaisen on samanlainen ihminen kuin kuka tahansa ja tuo rikkautta elämään.

Oman poikansa ollessa jo itsenäistymisvaiheessa, Mustapää halusi kiinnittää huomiota omaishoitajien jaksamiseen. Sille tärkeänä hän näki tilapäishoitomahdollisuuksien järjestämisen, jotta perhe saisi hetken hengähdystauon arkeensa.

Omaiset ja mielenterveys

Omaisten jaksamisen puolesta puhui myös Kristiina Aminoff Omaiset mielenterveystyön tukena ry:stä. Aminoffin mukaan katsomme herkästi ihmistä vain yhden ikkunan läpi ja lokeroiden:

- Joskus diagnooseja tarvitaan, mutta usein ihminen ja hänen ytimensä jää täysin huomiotta. Stigma on voimakas.

Kristiina Aminoff korosti myös, että tilastot ja numerot itse asiassa latistavat elävää elämää. Se paljonko Suomessa on masentuneita, ei kerro mitään masentuneen ihmisen tai hänen omaistensa arjesta ja hädästä. Kun rakenteita luodaan byrokratian ehdoilla, tulee ihmisestä toimintojen kohde tai osa koneistoa, jonka on mahdollista sille rakennetulle paikalle vaikka väkisin. Näin palvelurakenteet muuttuvat rengistä isännäksi ja lakkaavat palvelemasta ihmistä.

Puheenvuoro herätti runsaasti keskustelua mm. siitä, kuka on omaisen. On ihmisiä, jotka eivät halua määritellä itseään omaiseksi. On myös niitä, jotka haluaisivat oikeuden olla "vain" vanhempia, eivät palkattomia huolehtijoita ja niitä, joiden käsiin epäonnistunut palveluverkosto viime kädessä pudottaa asiakkaansa.

Ongelmana nähtiin palvelujen eriytyminen ja tiukka sektori-ajattelu: työntekijä palvelee vain sitä asiakasta, jonka palveluun hänellä on koulutusta ja kokemusta, eikä yhteistyöhön jätetä voimavaroja. Työntekijöiden ja terapeuttien lisäksi tarvitaan tavallisia ihmisiä, jotka ovat läsnä arjessa, "ihmisenä ihmiselle".

Lopuksi

Seminaariohjelman lopuksi katsottiin dokumenttielokuva Suurella Sydämellä. Elokuva kertoo kehitysvammaisen Lotan elämästä ja sen on tehnyt Laura Oinas (lopputyö, TTVO/TAMK). Seminaariyleisö jakoi loppukeskustelun aikana runsaasti kiitosta paitsi seminaarille ja sen järjestelyille, myös projektille itselleen.

Nyt loppuneesta projektista elämään jäivät paitsi seurakuntien ja kuntien avustuksella jatkuva tukihenkilötoiminta ja kurssitoimintamalli, myös yhteistyöajatuksen siemen eri työntekijä- ja järjestötahojen välille.